

Instytut Melioracji i Użytków Zielonych

Ujęcie produkcji rolniczej planem gospodarczym wykazało potrzebę wyodrębnienia badań naukowych w zakresie melioracji i ujęcia ich w sposób kompleksowy w powiązaniu z dyscyplinami przyrodniczymi. Melioracje bowiem mają za zadanie stworzenie najlepszych warunków dla produkcji rolnej, mają dać wskazania do racjonalnego gospodarowania wodą w rolnictwie oraz mają dać wytyczne i stworzyć podstawy zapewniające właściwe i najlepsze wykorzystanie środowiska przyrodniczego dla celów gospodarki narodowej.

Przy takim ujęciu melioracji zadania nauki w tym zakresie są bardzo poważne i mogą być rozwiązywane w ramach odrębnej instytucji naukowo-badawczej, ujmującej wszechstronnie całość zagadnienia.

Z problematyką melioracji wiąże się ściśle zagadnienie trwałych użytków zielonych stanowiących poważny element bazy paszowej.

Na tych przesłankach, w oparciu o wytyczne PAN oraz opinie rzeczoznawców radzieckich akademika Szarowa i prof. Bielikowa przystąpiono do prac nad organizacją Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych już w końcu 1952 r.

W sierpniu 1953 r. instytut został powołany przez Radę Ministrów. Zgodnie ze statutem siedzibą instytutu jest Warszawa, jednak instytut ma prawo tworzyć terenowe ośrodki badawcze, których w obecnej chwili posiada 4 oraz rolnicze zakłady badawcze, które będą tworzone w 1954 r. Rozmieszczenie ośrodków oraz zakładów badawczych powinno umożliwić instytutowi prowadzenie badań dostosowanych do różnorodnych warunków glebowo-klimatycznych istniejących w naszym kraju.

Zadania instytutu przewidują prowadzenie prac naukowo-badawczych w dziedzinie melioracji rolnych oraz w dziedzinie trwa-

łych użytków zielonych, a w szczególności w zakresie:

1. Kształtowania środowiska przyrodniczego drogą regulacji stosunków glebowych i wodnych oraz oddziaływania na klimat przy pomocy zalesień, zadrzewień i innych zabiegów.

2. Ustalenia systemów melioracyjnych dla użytków zielonych, gruntów ornych i warzywniczych oraz terenów depresyjnych.

3. Gospodarki łąkowo-pastwiskowej na trwałych użytkach zielonych.

4. Techniki melioracji rolnych, ze szczególnym uwzględnieniem mechanizacji robót wodno-melioracyjnych.

5. Zaopatrzenia w wodę ośrodków gospodarki rolnej.

6. Wykorzystania energii wodnej na małych ciekach.

Bazą wyjściową, na której powstał IMUZ, są dwa działy: Gospodarki Wodnej oraz Użytków Zielonych, które przeszły do IMUZ z IUNG.

Pod względem organizacyjnym IMUZ dzieli się na dwa pionow naukowe: naukowo-badawczy, którego zakres pracy stanowi właściwe rozwinięcie oraz uzupełnienie pracy działów przekazanych przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, oraz pionu naukowo-technicznego, obejmującego zagadnienia związane z techniką projektowania i wykonawstwa melioracyjnego, które nie było uwzględniane w dotychczasowej pracy w IUNG.

Poszczególne działy, zakres ich pracy oraz najróżniejsze zagadnienia w planie badań na rok 1954 są następujące:

Pion naukowo-badawczy

Dział Kształtowania Środowiska Przyrodniczego prowadzi badania z zakresu:

a) kształtowania środowiska przyrodniczego drogą regulacji stosunków glebowych i wodnych oraz oddziaływania przy pomocy zalesień, zadrzewień i innych zabiegów,

b) opracowywania syntetycznego zagadnień związanych z gospodarką wodną w rolnictwie.

Plan na 1954 r. przewiduje kontynuację prac Działu Gospodarki Wodnej IUNG związanych z kształtowaniem klimatu lokalnego i mikroklimatu za pomocą zabiegów melioracyjnych oraz zadrzewień, ustalenie potrzeb wodnych roślin w okresie wegetacji i zmian bilansowych pod wpływem zabiegów agrotechnicznych, dalsze badania dotyczące zasięgów erozji i zabiegów przeciwoerozyjnych oraz doskonalenie metodyki eksperytz melioracyjnych generalnych i studiów wstępnych.

D z i a ł H y d r o l o g i c z n y zajmie się:

1) badaniem stosunków hydrometeorologicznych dla potrzeb melioracji rolnych;

2) ustaleniem metodyki opracowywania bilansu wodnego dla potrzeb rolnictwa;

3) opracowywaniem normatywów hydrologicznych.

W pierwszym okresie pracy dział zajmie się ustaleniem metod układania równań bilansów wodnych dla mniejszych zlewni, opracowaniem podstawowych bilansów dla zlewni większych i średnich oraz norm dopuszczalnych prędkości maksymalnych i minimalnych w ciekach, a także norm średnich wód zimowych i letnich. Ponadto zamierza się zapoczątkować badania nad warunkami powstawania wody zawieszanej w gruncie oraz nad wpływem lasu na stosunki wodne zlewni i zmianę użytkowania powierzchni gruntu.

D z i a ł U ż y t k ó w Z i e l o n y c h będzie prowadzić nadal badania dotyczące zwiększenia bazy paszowej. Plan tematyczny przewiduje:

a) badania nad doбором mieszanek traw i motylkowych dla łąk przemiennych;

b) ustalenie zasad agrotechniki na trwałych użytkach zielonych, obejmujących pielęgnowanie, nawodnienie, odpowiednie dawki i okresy nawożenia (włączając w to ba-

dania nad nowymi środkami nawozowymi, wiwianitem, tufem i fosforytami) oraz podsiewu.

Na łąkach i pastwiskach górskich zamierza się podnieść produktywność drogą nawożenia organicznego, ustalając zasady nowego systemu koszarzenia.

Włączając się do kompleksowych badań prowadzonych w dolinie Noteci dział zapoczątkuje szczegółowe badania, zmierzające do unormowania gospodarki łąkowej i pastwiskowej w tej wielkiej bazie użytków zielonych.

W r. 1954 przeprowadzone także będą próby z różnymi metodami typologii i inwentaryzacji łąk, jako wstęp do inwentaryzacji terenów łąkowych, która ma być przeprowadzona w latach następnych na terenie całego kraju.

Do zakresu działania **D z i a ł u M e l i o r a c j i** należy przede wszystkim ustalenie systemów melioracji na użytkach zielonych i gruntach ornych oraz zagospodarowanie gruntów zmeliorowanych i eksploatacji urządzeń melioracyjnych.

Obecnie dział ten prowadzić będzie nadal badania nad metodami wykorzystania ścieków miejskich oraz metodą i techniką nawodnień i odwodnień łąk i pastwisk. Planuje się zapoczątkowanie badań nad nawodnieniem gruntów ornych oraz metodyką układania harmonogramów eksploatacji urządzeń melioracyjnych w połączeniu z pracami rolniczymi.

D z i a ł E k o n o m i k i M e l i o r a c j i R o l n y c h zapoczątkuje badania nad podnoszeniem rentowności nakładów melioracyjnych. W związku z tym będzie on ustalać metodykę dla opracowania uzasadnień ekonomicznych przy eksperytzach generalnych oraz zajmie się analizą wyników nakładów inwestycyjnych i kosztów eksploatacyjnych przy różnych systemach melioracji i zagospodarowania.

Ponieważ badaniem Żuław zajmuje się zakład działający w ramach CIR — **D z i a ł M e l i o r a c j i i Z a g o s p o d a r o w a n i a T e r e n ó w D e p r e s y j n y c h** będzie prowadzić prace na terenach: w Zalewie Szczecińskim, nadodrzań-

skich i nad Łebą, dla których zamierza się wykonać w roku bieżącym ekspertyzy wstępne oraz współpracować przy ustaleniu wytycznych pozwalających na tymczasowe zagospodarowanie tych terenów.

Nad wykorzystaniem torfów w rolnictwie pracował dotychczas Instytut Torfowy w Elblągu. Ograniczał się on jednak do zagadnień związanych z wprowadzeniem ściółki torfowej oraz wynikami stosowania humianów na produkcję rolną, a obecnie będzie się prowadzić nadal prace związane z przemysłową eksploatacją złóż torfowych oraz przemysłowym przetwórstwem torfu dla potrzeb rolnictwa.

Dział Wykorzystania Torfu dla celów rolniczych w IMUZ będzie badać zagadnienia związane z kompleksowym zagospodarowaniem przestrzennym i melioracjami na torfowisku. Pracę w tym zakresie podjął w 1951 r. Centralny Instytut Rolniczy, przystępując do organizacji zakładu z zadaniem przebadania metod zagospodarowania torfów w dorzeczu Biebrzy. IMUZ podejmie te prace w jeszcze szerszym zakresie i nie tylko w odniesieniu do rejonu Biebrzy.

Zamierza on zająć się uzupełnieniem istniejącego katastru torfowego, aby sporządzić pełną inwentaryzację terenów torfowych w celu ich melioracji i zagospodarowania oraz ustaleniem warunków technicznych dla projektowania gospodarki przestrzennej na torfowisku.

Ponieważ na torf zwraca się coraz większą uwagę, jako na środek nawozowy i opalowy, Dział Wykorzystania Torfu zamierza opracować metody eksploatacji torfu w ramach i dla potrzeb gospodarstwa rolnego, posiadającego torfowisko.

Ostatnia komórka w pionie naukowo-badawczym — Główny Laboratorium Gleboznawczo-Wodne będzie pełnić funkcje usługowe w stosunku do działów merytorycznych wykonując analizy biologiczne, chemiczne oraz mechaniczne próbek pól, wód i gleb. Z biegiem czasu Główne Laboratorium będzie również pracować naukowo nad własnym planem tematycznym.

Pion naukowo-techniczny

Dział Mechanizacji i Organizacji Robót Melioracyjnych zajmować się będzie podniesieniem wydajności pracy przy robotach wodno-melioracyjnych, przez polepszenie organizacji pracy oraz zastosowanie mechanizacji.

Plan tematyczny przewiduje wytypowanie i zbadanie działalności szeregu maszyn mogących mieć szersze zastosowanie w robotach melioracyjnych, opracowanie założeń technicznych dla nowych typów maszyn, szczególnie do konserwacji rowów, plantowania ziemi z rowów, zasypywania rowków drenarskich, zrzynaczy krzaków itd.

W zakresie organizacji pracy dział zamierza ustalić metody projektowania organizacji placu budowy oraz przeanalizować składniki kosztów robót melioracyjnych pod kątem zgodności z kosztorysem oraz obniżki przez zastosowanie mechanizacji.

Ponadto przeanalizowane będą i ewentualnie sprawdzone na budowach pomysły racjonalizatorskie z zakresu mechanizacji i małej mechanizacji, przy czym dla wniosków nadających się do zastosowania opracuje się warunki techniczne i normatywy.

Dział Urządzeń Melioracyjnych zajmie się ustaleniem warunków technicznych dla projektowania budowli wodno-melioracyjnych. Jako zagadnienia najważniejsze wytypowano:

1) badania dotyczące trwałości uregulowanych i naturalnych koryt rzecznych w różnych warunkach terenowych i gruntowych, które odbywać się będą na wytypowanych ciekach wodnych, w celu ustalenia najważniejszych elementów technicznych dla regulacji rzek, wybór najbardziej racjonalnych typów umocnień na rowach, kanałach i rzekach, w gruntach torfowych i mineralnych oraz wybór typów małych budowli dla celów nawodnienia i odwodnienia;

2) ustalenie normatywów technicznych dla wykonawstwa niektórych robót wodno-melioracyjnych, dotyczących zarówno materiałów jak i warunków wykonania;

3) wstępne studia nad wykorzystaniem energii wodnej na małych ciekach.

Do zakresu pracy Działu Zaopatrzenia w Wodę będzie należeć ustalenie warunków technicznych dla stosowania wodociągów i kanalizacji w ośrodkach gospodarki rolnej. W związku z tym dział zbierze odpowiednie materiały i dane zarówno bibliograficzne jak i terenowe oraz opracuje szereg typów urządzeń wodociągowych, studziennych i kanalizacyjnych.

W dalszej pracy dział opracuje wytyczne dla lokalizacji studni; w zależności od warunków hydrogeologicznych zajmie się zbadaniem możliwości oraz ustaleniem normatywów dla wykorzystania wód powierzchniowych i gruntowych do celów pitnych.

W pionie naukowo-technicznym prowadzone będą również prace wstępne nad utworzeniem Głównego Laboratorium Hydrotechnicznego i Materiałoznawstwa, w którym z biegiem czasu odbywać się będą badania hydrauliczne budowli wodnych na modelach, badania wytrzymałości gruntów związane z posadowianiem budowli melioracyjnych, badania na modelach projektów regulacji cieków oraz przydatności poszczególnych materiałów dla budownictwa wodno-melioracyjnego.

Ponadto utworzone zostały: Dział Planowania Badań Naukowych oraz Działowy Ośrodek Dokumentacji, jako komórki usługowe.

Ustalony zakres prac IMUZ jest bardzo szeroki. Wynika on z potrzeb praktyki melioracyjnej oraz konieczności prowadzenia tych badań, które w wyniku końcowym pozwolą na ustalenie naukowych podstaw melioracji rolnych i maksymalne podniesienie produkcji rolnej przez planowe przekształcanie środowiska przyrodniczego.

Mimo że organizowanie IMUZ rozpoczęto dopiero w jesieni 1953 r. szereg działów, zwłaszcza w pionie naukowo-badawczym, znacznie powiększyło swe kadry i poczyniło przygotowania do pracy nad realizacją obszernej tematyki zamieszczonej w tegorocznym planie badań.

Na pierwszej naradzie produkcyjnej pracowników naukowych IMUZ, odbytej w dniu 2.I.1954 r., w związku z włączeniem się nauki do realizacji wytycznych IX Plenum KC PZPR, poddano analizie plan pracy na rok 1954, metody pracy oraz podjęto szereg zobowiązań produkcyjnych.

Zobowiązania te zmierzają w kierunku ścisłego powiązania i udostępnienia badań naukowych zgodnie z potrzebami praktyki oraz udzielenia konkretnej pomocy rolnictwu dla wykonania zadań w latach najbliższych, zwłaszcza w zakresie powiększenia produktywności użytków zielonych oraz racjonalnego projektowania i wykonawstwa melioracji rolnych.

Inż. R. Obrączka